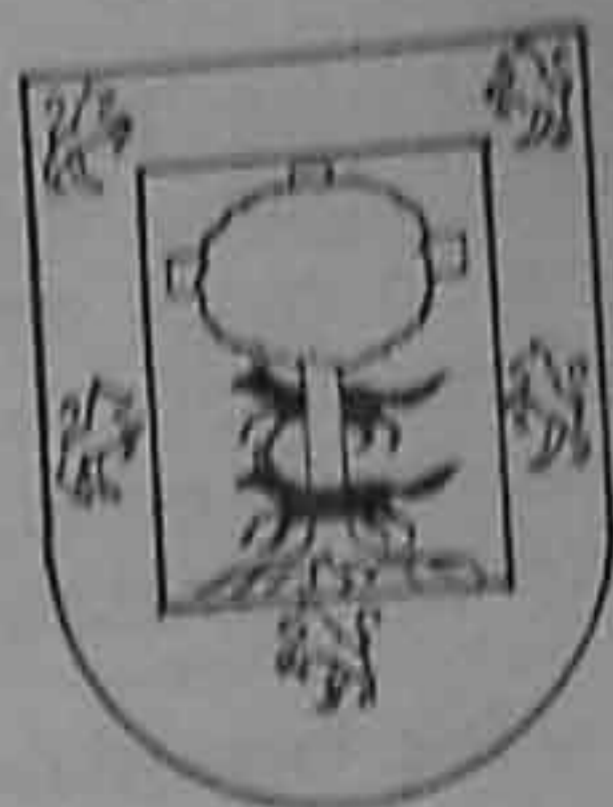

EUSKO OLERIAK

GAUR

— EZ DAKIGU ZER DANIK, BAIÑA
GUREGAN BADA ERAGILLE
BAKAN BAT.

— GUK BE, BESTE EDOZEIN
ERRIK BEZELA, ZAZPI
PEKATU-BURU DAUKAGUZ.

BIZKAITIK

A. ONAINDIA

Goi-argia.—Arte-arloan nainoz bear da goitiko zerbait; antxiñakoak «jainko-arnasa» eritxoan oni. Gizonak teknikaz asko lagundu daikeo berezko jitari, baiña arte-lanean biok, berezkoa ta teknika, buztartzea lakorik ez dago.

Olerki bat biribiltzerakoan, adibidez, geure kontzientzi barruan egin ci dogu gaiaren ausnartze sakon luzea; ortik dakusgunez, une orretan, goitiko zerbaitek arrotzen dausku izate osoa. Ez dakigu zer danik, baiña guregan bada eragille bakan bat. Bertsoak, ahapaldiak ontzen asi-ala, gaur ba-dot nik lguntzaille bat; biar, ostera, ez daust laguntzen: gura dot, eta ezin. Zergaitik gaur bai ta biar ez?

Alan be, eder-lan bat burutu nai dozunean, lanari oratu ta aurrez aurre jarten yatzuzan eragozpenak aspiratu ezin ba'dozuz, itz bat, esaera bat, itzul-inguru nai pentsamentu bat beingoan ez ba'yatortzu,

etzaite larritu; berez-berez etorriko da bear dozuna. Emon egizuz ixillik, burua makur, minutu batzuk, edo-ta eratu ezin izan dozuzan auzi ta zerak zokoraturik, zoaz baratzeru ordu-erdirako; itzuli gero gelara, jarri lan-maian, ar luma atz-artean eta idatzi... Itzak ez al datorrizuz errez, bolbolka ta alkarren leian? Baita inoiz euki izan ez dozuzan pentsamentuak be.

Zek lagundu dautzu? Goi-argiak nunbait. Goitiko zerbaitek ikutu dauz zure ezpirituaren ari dardaratiak; igarri barik kantari asi zara. Or zeure izate barruan euki dozun gogai, pentsamentu baten ausnartze ixil, argi-ez, laiño artekoaren ondorena dozu. Sagar-adarrak lorea dakar; noiz eta zelan? Eta frutuak? Sagarondoari nok emon dautsa kemena lorarako, fruturako? Olako zerbaitek dozu ertilariaren sorpenaren kondaira; loradun kondaira, atsegingarri geienik.

Goi-argi ori, edo, obeto ba'deritxazu, barne zauskada ori —zer edo norbaiten eragiña noski—, ertilariak berez eskuratzen ez dauna, beste indar batek dakartsona, bear-bearrezko dau lanerako, oler-lanerako atan be. Begira: lanari josia zagoz, abesti bat eio nai dozu; baiña asko saiatu arren, ezin dozu ezer jaritxi. Egizu, beraz, beste salo au: ez egizu ezer idatzi, ez irakurri, itxi maia gaiñean zeure luma, idazkortza ta, zeure baitan kiribildurik, gogartu egizu pizkatzen: seguru asko, or barne-ixilletik jagiko jatzu poema eder baten gaia ta jantzia. Ur geldiarri zotz bategaz lez, zerbaitek eragin dautzu, ta lanean asten zara, leiatsu asi be. Zerbaitek berotu dautzu barrua, ta or zoaz bideak zear tapa-tapa, karga astuna daroan burdiari bigarren zaldi buztarria jarri ba'leutsoe lez.

Goi-argi orrek dakarskuz gero eder-lana osotzeko lagun dagiskuen beste iru zerok: lenen, bat-bateko dizdizak jo gaitunean geure barruan egin oi dogun gogaldi edo pentsaketa dator: astiro samar egin bear da au, oldoztu ta ausnartuz; gauzak edo gaiak gero ta argiagotuz doazalako, ondoren, gogoraldi bete indartsuagoa dagigu; eta azkez, ekintza dator, onek emoten dausku benetako bultzada lanari gogotsu oratzeko. Oitura deritxagu oni. Eta oiturak, ekanduak, izan be, asko esan nai dau: gaur ta biar arazo bardiñean jardunaz oitu egiten gara, ta asieran gaitz yakuna atzenean errez. Lau uneok edozein lanetan aurkitzen dira; eurotatik alan be goi-argia bearrezkoena. Onetxek bait dautse erti-lanaren ertz eta lits guztiai bizitasun ñabarugaria ezarten.

Gure olerkia gaur.—Norbaitek esana dau euskal olerria beerantza doala. Egia ete? Eta zergaitik? Olerkarien zabarkeria? Goi-argirik eza? Teknikaren urritasuna? Nun ete orren utsa?

Ni neu be tamalez, uste orretakoa nozu. Azkenengo bost urteetatik beintzat aldatz beera goaz clerti-saillean. «Olerri» il zanetik bear bada? Egia autortzera ezkeru, ixil-zokora jo oi dabe idazle askok euren lanak nun argitara emon ez daukiela-ta. Gaurko euskal aldizkariak beintzat —«Zeruko Argia», «Goiz-Argi», «Anaitasuna»— ez dabe nai, bertsolarien lanez kanpo, gure irudimenaren txorakeririk. Orreine idazle ta irakurleen artean, ortarako girorik ez bear bada? Iruña'ko «Principe de Viana»-k eta mugaz andiko «Herria»-k, orraitio, txoro orreine lanak be emoten dauskuez, zorionez.

Olerkari geienak ba-dabe oraindik oler-lanerako griña ta irrika. Or lekuko urtero ospatu oi dogun Larrea'ko loreki-batzaldia, Olerri-Eguna. Amaseigarren aldiz izan zan igazkoa, eta besteetan baiño be lan geiago artu ziran sariketarako; 76 guztiz, poema, liriku, bertso-txorta ta abar. Asko bakarrik ez gero, onak be bai. Irun'go Uri-sariketara be, urtean urtean, ainbat agertzen dira. Euskaltzaindiak eratu oi dauan «Lizardi» saria, barriz, ia beti utsik geratzen da. Zergaitik ezi? Sariakaitik? Ez dot sute: nik Olerri-Egunean, geien jota be, bi milla pezeta banantzen dodaz; beti bardin, asi giñanetik gaur arte. Leen lan orreik «Olerri»-n agertzen ziran; gaur ez. Baiña zerbaitek egin bearko olerkariak poza emoteko.

Gaurko euskal aldizkariak ez dakit zer dala-ta ez dakarrezan literaturari eskiñitako orri batzuk. Erbestean orrela dagie ia danak. Gutartean, zergaitik ez? Euskalduna guztiz bertsozalea dogu, baiña atsegin yako goragoko poesi lana be; aspaldiko kanta zaarrak, irudimen joriko ta teknika ikasiko gizaseme jakintsuak egiñak diranik ezin ukatu ezelan be. Gaurko olerkariok, ba, ortan ekin bearra dogu. **Lena, oraiña ta geroa** gogotan izanik, ain zuzen be. Bego gure lanetan lokarri estu bat iruron artean.

Lena.—Ez dot gitxitan esan: gure literatura, era batera, ez da urri ez exkax, poesiari begiratu ezkeru atan be. Olerri-saillean atze ederra izan dogu. Ori ez uka. Baiña badira batzuk, gaurko dozenardi gai-llurrean zut-zut jarten dabezalarik, lengoak aitatzen be lotsa diranak. Alan be, or ziñaldari ta testigu nire **Milla euskal Olerki eder**, oraintsu ale mardul bitan Retana jaunak bigarrenez argitara emona; naiz azalez

naiz mamiñez liburu bikaiña. Ta lengo gizaldietako euskal poesi barrantia pizkat arakatu ta astindu ezker, amar olako antolatu geinkez asko nekatu barik. Ez, ez da urria izan olertia, frutu ederrez bete baiño.

Azken urteotan, baiña, izan dira —ta gaur be bai— lena zapuztu dabenak, aurretik egin lanarekin ezer nai ez dabenak. Zarrastatu goitik beera lengoaren miesa, edo-ta orma tinko bat jaso lenaren eta oraiñaren artean. «Ez dogu lengorik nai», garrasika esan. Jokabide exkaxa! Naita be, ezin geinke ori egin: lenak, leza-ao baltzak lez, erakarpen izugarritz bereganatzen gaitu. Egizu «froga», gazte; erantz lenak emona —kondaira, ikasketa, teknika, etxe, asmakizun eta abar— eta narru gorrian geldituko. Miiñez eta idatziz, ez gitxitan, esan dogu: «Utsetik asi nai dot, lenari agur egiñez». Bai! Egin, bai dozu!

Ori eziña yatzun ezker, bego lenaren eta gure artean, lena ta oraiña samurkiro alkartzen dituan ari leun, gozo ta urratu-gatxa. Lenak dakarskuzan eskuerakutsi eder, dizditsu ta balio aundikoak aintzat artuaz, goazan aurrera, beti buru-tente, lenari esku emonik eta irrikoi datorkigun geroari kantari ta agurka. Ez gaitezan iñoi egonean egon, Narkis'en antzera, geure ederrak, jakituriak eta egin lanak lilluratuta. Guztiok alkar arturik, gorago beti. Excelsior!

Craiña.—Olerkaria ez da arrunta, egunero bidez bide aurkitzen dana. Banaka batzuk ziran, aldiz aldi, Israel erriak eukazan igarleak —vates, prophetae—, erriaren eta Jainkoaren arteko artu-emonak eratzen ebezanak. Errietako olerkariak be, benetakoak beintzat, ez dira asko izaten; eurok, alan be, egiteko ikaragarria dabe erriaren begira. Guk era bitako igarleak ditugula, esan daikegu: bertsolariak edozeiñek ez dauan doai bikaiñez jantziak, eta olerkariak —poetak— goi-indar, jakituri ta eder-lanezko teknikaz orniduak.

Onelako asko al dogu gaur Euskalerrian? Bertsolariak, polito olerkariak be, naikoa. Eta bizi garean une onetan danen premiaren gagoz. Esan dodanez, barrero azaldu da orain ogei ta iru uste atera re ban **Milla euskal Olerki Eder** poesi-liburua. Arrezkero jausi da euririk baita Euskalerrian olerkari naikoa sortu be. Iñoren gogoa niretzat agindu baita, beste ale bat, tomu bat osotu dot —mardula au be arrezkeroko poeten lanik onenakaz, 1954'tik onunzko olerkarien lanekin. Egiña dot bilduma barria. Bertan zenbaten lanak sartu dituden

jakin nairik, zenbaketara jo dot, eta ba al dakizu zenbaten lanak datozen? Eun batenak. Bada zerbait! Euskal lurrean ba-dera gaur be poesi-doaiak indar-azo ta bitxituak.

Eta, jakin-miñez bizi bait gara, sarri itandu dauste ia, neure eritxiz, gaur gure artean zeintzuk doguzan olerkaririk onenak, euskeraz nunnbait. Oraintxe bertan, lantxo au bardintzean, izen-zerrenda bat osotu dot neure bilduma barritik. Olerkari bakotzak, ez poesi bat edo bi idatziaz, urteak zear egin dauan lana gogotan izanik, ona zarrene bitatik gazteenetaraño urte urte osoturiko erreskada: N. Etxaniz, Tx. Jakakortajarena, J. Zaitegi, I. Goikoetxea, Jagoba, F. Artola, E. Erkiaga, S. Muniategi, B. Aurre-Apiroz, P. Solozabal, M. Ugarte, J. Diharze, J. San Martin, J. Mirande, J. M. Lekuona, B. Gandiaga, G. Aresti, J. Erdozainzi-Etxart, A. Bilbao, Mikel Lasa, L. M. Mujika, J. Azurmendi, P. Iztueta ta X. Lete. Bildumak argia ikusi ta zuok, olerkariok, xorta onetako lanak irakurri dagizueanean, orduantxe esango daustazue egiazkoa dan ala ez, gaur nik Olinpu gaiñetik emoten dodan epai au. Euskal-errian ba-dala olerkari bikainik gaur bertan diñotzuet, alan be.

Aitaturiko ogei ta lauok, craindik —bi ezik— bizi diranok, **dii maiores** —jainko nagusi— lez doguz, euskal olerti Parnasoko Batzar gailena dagitenak; baiña orreik be, irurogei ta amabostetik gora, —**dii minores**—, batzarkide doguz. Eta guztiok, bat bera saiets itxiteke, gero ta gogotsuago lanari ekin bearrean aurkitzen gara. Ba-dera, ta ez gitxi, iru-lau poesi tinkotu dabezala-ta, olerkari sagaratutzat euren buruak daukezanak. Bai, bai zera! Olakoren batzuk ezagutu izan doguz munduko literaturetan. Baiña bakanak dituzu. Guk idatzi egin bear dogu, lanari lotu ta orretan jardun egundo aspertu barik. Goi-arnasak ez-arian gure barrena leun-azten. Beean dana, ba, alegindu bedi goragoko mailla lortzen, baiña ez miiñez eta txibitez, irakatsi yaukalez baiño. Goikoak, barriz, jatsi beitez zertxobait euren aurki gurenegitik, eta beerantza makurtuz eskiñi begioe beekoai euren esku antzetsua. Guztioi dagokigu Euskalerrian on-ederrez jaztea.

Sarri entzunak gara, ain zuzen be, poetak jaso oi dauala euren erria, gidariaren zuzi antzo beti aurretik joanaz. Olerkari askok egin dabe, dakigunez, orrelaxe; or Moises, erria eremuan zear daroala, kantari; or Rizal Filipina'n; or Arana-Goiri'tar Sabin, Abando'n; or Mao-Tse-Tung, Txina'n. Eta emen gure arloa Euskalerrian, gaur ba-

tez be; ez dogu aukera txarra guztionak diran atsekabe, pozaldi ta auziak bertotan abesteko. Bedi ikasbide zindo gerokoentzat guk orain dagigun kondaira.

Geroa.—Gauzai onela naiz arela begiratu, aurrekoak —gurasoak erriak— ondorengoai zer —gizarte, errialde— obe bat laga bear dautsee naltaez. Goanak eta oraiñka izpillu eder izan bear dau etor kizun danarentzat. Gaur egun gizona goraltzen dogu munduko jainko bakarra, indartsua bera soilki bailitzan, Goikoak —Urtzi'k, Absolu loak, Jaun-Goikoak— egiñiko gizaki kaxkar bat besterik izan ezta be izan daitela, bai, aundi, guren, zariontsu; noizik ez dausku ardura izan daitela noizbait; geroago, alkar arteko mailla goraberak, gailinako buruauste ta auziak onez atondu ostean.

Guk zelako zoriona opako geure erriarentzat? Gure ondorengoak baketsu, zorioneko, gu baiño obeto bizi daitezala: auxe da guztio gogo doguna. Eta orretan gabiltz danok, alako edo orrelako bidetatik, baiña jomuga bat-berak eraginda. Olerkariok, beraz, ba-dakigu zertan saiatu bearra dogun. Gure erria, geu ez ba'gara be, bere buruaren jabe izan dedilla, ez dagiala naigaberik izan, ez burrukarik, ez ezin-ikusirik, ez gorrotorik; iraun dagiala alkaturik, lan egiñez, batai besteari lagunduz, bere gauzak zaindu ta goratuz... Orri loturik jandun bearra dogu, erriaren aurrelari izanik.

Erria zuzpeltu, jaso ta poztazi bear dau olerkariak. Euskalerrriak zenbat doal eder, zenbat gauza zoragarri dituan! Ur ta lur amets eziña, sorterrri asegarri; enderri trebe zaiñartsu; izkuntza bardiñak bakoia; kanta, jolas, dantza, antxiña-antxiñako lege bikaiñak; eusko lurra, len, orain ta beti Jainkoak bedeinkatua; bizi —bearrak bere ekarritako auzi, korapillo, larrialdi ta alai-unez betea. Auxe da gure Euskalerrria, eta auxe da guk olerkariok kanta bear doguna. Leen kantuz bizi zan euskalduna. Bedi aurrerantzean be kantari.

Baiña kontuz, olerkari; ez naspildu erria, zeure griña ta gurua ñabarra giltzetik geiegi emonaz. Esna-azo bai lozorrotik, ez dedilla zapalduta bizi, zuzentasunik bage, illuneko laiñotza goibelean. Arra tzez estali yaku azkenengo bi-iru urte-amarnakoetan; orreik be, gu lengoak lez, geuretu diaguzan, geure Jainkoz, geure izate-arnasaz, geure lan-gogoz, geure bake ta zorionez oreturik. Or guztion egitekoa. Leen ederregia atondu euskun Jaunak, eta edozein ordutan ona datorren guzianak ez doaz errezki gure artetik; txarrean ezingo doguz txar

gogaikarri lez geugandik astindu; orreik be, ba, onez geureturik, antxiñako erraza bizkor onen txerta-kimu beitez, danon lei bizi ta bero unkigarriz Euzkadi anaitsu bat burutuaz.

Arras itsusia dozu gizona, gñinape jausia. Ez al dozu olakorik ikusi? Zelako arpegial Gorputz guztia dardarkal Ezpanak bits-jario, ta begiak nirñir, abere zakar dirudil! Ez gaitzean olako izan. Guk be, beste edozein errik bezela, zazpi pekatu-buru daukaguz. Oso nabariak sarri. Batak besteari dautsagun bekaitz, ezin-ikusit ta inbidi ori, ez da txikienetarikoa. Pekatu-buru orrez garbi daigun geure barrua, ta askozaz bizkorrago giñakez lanerako. Ez geunkeo iñori agiñik ezarriko, ez lumaz, ez itzez. Gure lana atsegiñagoa izango litzake. Euliak ezti-murkora jo oi dabe, ta ozpin-ontzitik iges. Guk sarri dagiguzan kritikakaitik diñot au.

JOSTUNTZA...

ETA

JOSTAILE...

EGOKIENA...

AZPIRI'TAR ESTEBANEN DENDAN!!!

ARRAGUETA, 25

Tel. 712766

EIBAR